

Dělení na pravici či levice se prezentuje ne na základě činů, programů a zásadní společenské filozofie, ale pouze na základě osobních proklamací. Zdá se, že stačí aby někdo vykřikoval, že je pravičák či konzervativec, a občané i sdělovací prostředky to přijmou bez dalšího přemýšlení. Při tom je paradoxní, že západní konzervativní a pravicové strany mají vysoce rozvinuté sociální a humanistické cítění a s tím spojenou osobní zodpovědnost za rozvoj své občanské společnosti, tedy něco co u nás chybí celému politickému spektru.

Pravolevý mýtus nejen českých politických stran

Ivan Turnovec

V rámci předvolební kampaně se využívá ideologické střelivo a politici voliče straší tu levicí, tu pravicí. Dělení na pravici, levice a střed se v České republice stalo módou. Je to ale do jisté míry komedie. Odmysleme si, že sám název (pravice a levice) vznikl jen náhodou, podle toho kde seděli určití poslanci v parlamentu. Šlo z počátku o označení novinářské, které se později vžilo pro označení určitého způsobu uvažování. V demokratické společnosti je ale již dělení na pravici a levice zastaralé, povrchní a neefektivní. V současném světě už nejsou rozdíly tak markantní jako ve století 19, kdy toto dělení vzniklo jako odraz separace vlastníků (zaměstnavatelů) od nevlastníků (zaměstnanců). Majitelé výrobních prostředků, tedy pravice, hájili zájmy individuálního kapitálu. Najatá pracovní síla hájila své zájmy pomocí odborů a pomocí socialistických stran vytvářením tlaku na stát. V moderní době (zahájené i v Čechách už Baťou) dochází k výraznému stírání rozdílů mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, dělníkem a manažerem. Časem se to projeví i u nás, období primitivního kapitalismu zde, díky Bohu, pomalu končí. V rozvinutých kapitalistických státech došlo k naplnění Baťova snu: "Každý dělník kapitalistou", zaměstnanci jsou zároveň majetkovými podílčníky. Dělení na levice a pravici tam tedy již nemá konfliktní charakter. Změna vlády neznamena žádné zásadní změny. Podstata pravice a levice je v podstatě velice jednoduchá. Spočívá ve vymezení role státu. Pravice, již tradičně, zdůrazňuje autonomii, soběstačnost a nezávislost ekonomicko-spoločenských aktérů, prosazuje individualismus jako hlavní zdroj státní aktivity. Levice naopak spoléhá na stát jako nástroj řešení určitých problémů, vychází z toho, že aktéři tvořící skupiny, nebo širší společenstva jsou závislí na majitelích výrobních prostředků, do určité míry se proto jeví jako bezmocní a pomoc státu potřebují. Jde tedy o koncepcie slabého a silného státu a výrazné, nebo omezené moci jednotlivce vlastníčího kapitál a výrobní prostředky.

Po totalitním režimu je v Čechách deformováno politické povědomí. Označení „levice“, „levicový“ a ještě více „socialistický“ má u mnoha občanů hanlivý či přímo nepřátelský přízvuk. Většina se tedy profiluje jako pravicová, nebo středová (i když středová orientace je manévrovacím polem pro ne zcela poctivé politiky, kteří touží po moci). Během uplynulých let si levicově orientované strany i jejich voliči své právo na prezentaci postupně znovu získávají. Dělení na pravici či levice se v Čechách prezentuje ale nikoliv na základě činů, programů a zásadní společenské filozofie, ale pouze na základě osobních proklamací. Zdá se, že stačí aby někdo vykřikoval, že je pravičák či konzervativec, a občané i sdělovací prostředky to přijmou bez dalšího přemýšlení. Při tom je paradoxní, že západní konzervativní a pravicové strany mají vysoce rozvinuté sociální a humanistické cítění a s tím spojenou osobní zodpovědnost za rozvoj své občanské společnosti, tedy něco co u nás chybí celému politickému spektru, tedy i levici.

Jaké jsou základní filosofické principy, tendence a dopady pravice a levice vyplývá z přiložených telegrafických přehledů:

LEVICE - spoléhání na stát – centralizace - státní zásahy do podniků a obcí - přerozdělování majetku - vysoké daně – podpora podniků s účastí státu - obranné odbory omezující vliv majitelů podniků – kosmopolitismus - důraz na práci - dělba práce a specializace - restriktivní hospodářská politika - omezování poptávky - ekonomické intervence - podpory v nezaměstnanosti - státní sociální systém - podpora monopolů - krátkodobé populistické rozhodování - veřejně dostupné akcie - důraz na mzdy - podřízení se stranické linii – byrokracie hlavním způsobem řízení chodu státu i obcí.

PRAVICE - spoléhání na jedince či rodinu – decentralizace - autonomie podniků a obcí - tvorba majetku - přímá demokracie občanů - minimální daně - stát nepodniká – dialog s občany – konzervatismus - zaměstnanci kapitalisty (spoluvlastníky)* - podnikové odbory - národní zájmy - důraz na vzdělání - integrace a komplexnost - hospodářská autonomie - vláda odborníků - expanzivní politika - rozšiřování nabídky - seberegulační procesy - omezení nezaměstnanosti - individuální volba - podpora konkurence - dlouhodobá strategie - privatizace výrobních prostředků i služeb - důraz na kapitál (spoluvlastnictví) - povznesení se nad stranickou linii – samospráva s koncepcí veřejného služebníka.

POZNÁMKA *) Senátor Russel Long, předseda Finanční rady U.S. Senátu, prosadil v roce 1984 v americkém Kongresu tzv. Employee Stock Ownership Act, zákon, který zvýhodňuje financování typu ESOP 50% snížením daně z příjmu pro banky, které financují projekty ESOP. Při tom éru prezidenta Reagana nelze nazvat levicovou či marxistickou.

Strany které se prohlašují pravicovými ať jde o ODS, US či ODA nejen že brání mnoha skutečně pravicovým tendencím, počínaje uznáním rodiny jako základní státní jednotky, ale naopak prosazují zcela levicové programy, snahou udržet maximální centralizaci, a rozhodovat o ekonomických intervencích pokusem zasahovat do kompetencí Centrální banky a řadou dalších věcí. Skutečně pravicovými jsou u nás strany extrémní, jejichž programy nejsou dostatečně průhledné, a u kterých hrozí i nebezpečí nacionalismu.

ODS se pokouší vyprofilovat do konzistentní strany autoritativním způsobem. Snaha je to chválihodná, ale nevyhovuje každému a to bez ohledu na skutečnost, že ODS má k pravicové politice z parlamentních stran bezesporu nejbližší. Je téměř zarážející, že publicisté ve snaze ovlivnit vývoj v zemi, téměř jednomyslně napadají obě vládnoucí parlamentní strany i ne zcela seriózními způsoby. Jednoznačně nelze odsoudit ani ODS, ani ČSSD a další demokratické strany hlásící se k levici.

ČSSD se vyznačuje důrazem na sociální tržní hospodářství, sociální jistoty a humanisticko-ekologické postupy. To je program přijatelný i pro pravicové strany. Problém ČSSD je v tom, že zatím vidí svá řešení ve státu a jeho přímé centrální moci, to je skutečně levicové a ne zrovna vhodné. Pokud by ale byla tato strana schopna skutečně přenést pravomoci řízení regionální a obecní samosprávě, pokud by byla ochotna omezit mandatorní náklady a vliv centrální vlády na minimum, mohla by být její vláda pro společnost přínosná víc, než vláda některé ze pseudopravicových stran. To co je pro část voličů přitažlivé, je pro druhou skupinu nepřijatelné.

Faktem je, že silné strany jsou zatím odpůrcem občanské společnosti a to bez ohledu ke které části spektra se tyto strany hlásí. Jejich odpor a současně s tím snaha po

stranickém vládnutí je projevem nezralosti, se kterým se budeme nuceni ještě nějaký čas smířovat. Potěšit nás může jen to, že ať dopadnou parlamentní volby jakkoli, pozvolný přechod ke skutečné demokracii to v žádném případě nezastaví.